

En skatteretlig beskrivelse af de svenske regler for brugen af finansielle instrumenter i landbruget

---

Notat af Peter Nilsson, Lunds Universitet og LRF Konsult.

Udarbejdet til brug i projekt Anvendelse af finansielle instrumenter i primærproduktionen
SEGES Økonomi & Virksomhedsledelse

Juni 2016

Säkringsredovisning i svenskt lantbruk - en skatterättslig beskrivning

---

1 Inledning

Svenskt lantbruk blir allt mer internationaliserat och därmed konkurrensutsatt. Svängningarna på kapital- och valutamarknaden blir allt större. Detta innebär att även i Sverige har lantbrukare börjat använda sig av prissäkring i olika former.

I nästa avsnitt gör jag en kort bakgrundsbeskrivning av svenskt lantbruk för att därefter beskriva det svenska skattesystemet, framför allt hur enskilda näringsidkare och aktiebolag beskattas¹.

Därefter redogör jag för hur säkringsinstrument som grund inkomstskatterättsligt klassificeras. Detta är avgörande för hur beskattningen sker. I avsnitt 4 redogör jag för hur fysiska personer beskattas för säkringsinstrument som innehas enbart i kapitalplacerings syfte.

Det kan redan nu konstateras att beskattningen av säkringsinstrument skiljer sig åt beroende på om det är fråga om en enskild näringsidkare eller ett aktiebolag som innehar ett säkringsinstrument. Därför redogör jag i avsnitten 5 och 6 för beskattningen av finansiella instrument beroende på om verksamheten bedrivs i enskild näringsverksamhet eller som aktiebolag.

2 Svenskt lantbruk

I princip all åkermark i Sverige ägs av fysiska personer som därmed själva driver sin näringsverksamhet (som enskilda näringsidkare). Av Sveriges totalt ca 350 000 personer som äger jord- och skogsbruksfastigheter är det 15 000 – 20 000 lantbrukare som enbart har lantbruket som sin sysselsättning. Härutöver är det ca 40 000 där lantbruket är den huvudsakliga inkomstkällan.

Av lantbruksföretagen är det ca. 4000 – 5000 lantbrukare som bedriver sin verksamhet i ett aktiebolag.

Ägandet av fastigheten är, p.g.a. begränsningar i svensk jordförvärvslagstiftning, hos den fysiska personen. Denna distinktion är viktig eftersom beskattningen av de båda företagsformerna skiljer sig åt.

När det gäller omfattningen av säkringsredovisning i svenskt lantbruk är det svårt att få fram statistik. Det finns ingen central statistik att tillgå, utan man får kontakta varje enskild bank. Uppgifterna nedan bygger på beräkningar efter kontakt med de två banker som till klart övervägande del kan vara aktuella som motpart i en lantbrukares säkringsaffär.

Det kan dock konstateras att omfattningen är relativt begränsad. Detta har bl.a. med skattesystemets uppbyggnad att göra, se särskilt avsnitt 4, men även traditionen i svenskt lantbruk.

Först kan konstateras att en stor del, åtminstone en tredjedel av de totala krediterna inom Svenskt lantbruk (ca 200 miljarder kronor) där säkerheten är lantbruksfastigheten har bundna räntor. Endast ett fåtal procent av lån med rörlig ränta är säkrad med swapavtal eller på liknande sätt.

Även om svenskt lantbruks handel med utlandet är växande är det alltså mycket små kvantiteter.

Valutasäkringen är i denna del begränsad. Däremot kan vi se att EU-stöden (sammanlagt 7,5 miljarder miljarder kronor) som utgår i Euro är föremål för valutasäkring. Uppemot 15 procent av stöden beräknas vara valutasäkrade. Av dessa har den absoluta majoriteten av säkringen gjorts av lantbrukare med stödbelopp på över 200 000 kr. Huvudskälet torde vara att kostnaden för att säkra valutan blir för hög för de som har mindre stödbelopp jämfört med de förväntade svängningarna i valutarelationen SEK/EUR.

---

¹ När jag beskriver hur aktiebolag beskattas gällande även beskattningen av andra juridiska personer.

Vad slutligen avser spannmål och andra råvaror är det svårare att göra en uppskattning. Den bedömning jag gör efter kontakt med banker är att det finns ca 100 större lantbrukare som handlar med terminer eller annat säkringsinstrument för att finansiellt säkra sina råvarupriser. Beloppsmässigt kan det röra sig om uppemot 500 miljoner kronor i säkringsvärde. En stor del, även bland mindre spannmålsodlare, har istället fastpriskontrakt direkt med spannmålshandeln, dvs. terminsavtal som leder till leverans av den avtalade varan.

Det är istället de större spannmålshandlarna, Lantmännen, Svenska Foder m.fl. som säkrar sin prisrisk i spannmålshandel med terminer på börsen. Denna handel är väsentligt mycket större.

3 Det svenska skattesystemet

3.1 Allmänt

Skattesystemet i Sverige kan sägas ske enligt två parallella system. Ett för aktiebolag och andra juridiska personer och ett för fysiska personer.

Aktiebolag är föremål för traditionell ekonomisk dubbelbeskattning. Det innebär att i ett första led tas ut bolagsskatt om 22 procent och i det andra ledet tas ut inkomstskatt med som grund 30 procent.

Fysiska personer beskattas enligt ett dualistiskt system där förvärvsinkomster och kapitalinkomster beskattas på skilda sätt.

Förvärvsinkomst

Med förvärvsinkomst avses antingen inkomst av tjänst (lön och andra ersättningar i anställning) eller inkomst av näringsverksamhet. Lantbrukare och andra enskilda näringsidkare redovisar sina inkomster i inkomstslaget näringsverksamhet. Beskattningen av förvärvsinkomster är progressiv och utgår efter grundavdrag² enligt följande.

- Kommunalskatt med 30 - 36,5 procent
- Statlig inkomstskatt utgår utifrån två nivåer, 20 procent på inkomster i skiktet 430 000 – 626 000 kr och 25 procent på inkomster som överstiger 426 000 kr.

Sociala avgifter

På förvärvsinkomster utgår sociala avgifter.³ I det fall det är fråga om lön ska arbetsgivaren betala arbetsgivaravgifter för 2016 med 31,42 procent. För arbetsgivaren är arbetsgivaravgifterna på samma sätt som andra lönekostnader avdragsgilla vid inkomstbeskattningen.

Även enskilda näringsidkare ska betala sociala avgifter, egenavgifter. Egenavgifterna är för 2016 formellt 28,97 procent.⁴ Även egenavgifterna är avdragsgilla vid inkomstbeskattningen och är därför i realiteten drygt 20 procent.

Detta innebär sammantaget att skatteuttaget på förvärvsinkomster, inklusive de sociala avgifterna, förenklat uttryckt uppgår till 45 – 67 procent.

Kapitalinkomster

Kapitalinkomster beskattas proportionellt med 30 procent. Detta gäller både för räntor och för utdelning. Här kan avvikelser förekomma, bl.a. finns särskilda regler för mindre aktiebolag. Den del av utdelningen som anses vara kapitalinkomst beskattas hos mottagaren som just kapitalinkomst med 20 procent. Den del som inte

² Grundavdraget uppgår till 18 800 – 34 200 kr beroende på den enskildes inkomstnivå.

³ Noterbart är att de sociala avgifterna berättigar till sociala förmåner i form av bl.a. sjukpenning som utgår vid sjukdom och pension. I denna del är de sociala avgifterna formellt sett inte att betrakta som en skatt.

⁴ Avgiftsnivån kan variera beroende på ålder och inkomstnivå.

anses vara schablonmässigt beräknad kapitalinkomst beskattas som förvärvsinkomst med kommunal och statlig inkomstskatt. Dock utgår inga social avgifter i detta fall.⁵

Ränta och annan löpande avkastning från tillgångar beskattas när den skattskyldige mottar inkomsten eller den är tillgänglig för lyftning, kontantprincipen.

Inte enbart avkastning från tillgångar beskattas i inkomstslaget kapital utan även kapitalvinster och kapitalförluster vid avyttring av aktier och andra finansiella instrument. Bestämmelserna om beskattning av värdepapper tillämpas också på terminer, optioner och liknande avtal vars underliggande tillgångar kan hänföras till fordringsrätter och andra värdepapper. Typexempel är ränteterminer och valutaterminer. Även swapavtal räknas hit. Inte bara avtal där den underliggande tillgången är ett värdepapper utan även råvarutermener beskattas på detta sätt.

Kapitalvinster ska tas upp när det finansiella instrumentet avyttrats, realisationsprincipen.

Avslutningsvis finns för enskilda näringsidkare en möjlighet att inom ramen för bestämmelserna om räntefördelning beskatta kapitalavkastningen från näringsverksamheten i inkomstslaget kapital, se vidare avsnitt 3.2 angående dessa regler.

3.2. Beskattning av enskilda näringsidkare

Som framgår ovan kan fysiska personer beskatta sina inkomster i tre inkomstslag, tjänst, näringsverksamhet och kapital. Till inkomstslaget tjänst räknas anställningsinkomst m.m. och detta kommer jag inte att ytterligare behandla.

Med näringsverksamhet avses en verksamhet som bedrivs självständigt och yrkesmässigt. Även om verksamheten inte är yrkesmässig ska den som innehar en näringsfastighet alltid anses bedriva näringsverksamhet. Detta innebär att den som äger en jordbruks- eller en skogsfastighet alltid anses bedriva näringsverksamhet. Inkomsterna från fastigheten ska därför tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet. Kostnaderna som är hänförliga till fastigheten och den verksamhet som bedrivs på fastigheten är avdragsgilla i näringsverksamheten.

Tillgångar i näringsverksamheten

Det finns särskilda regler för att avgöra vilka tillgångar och skulder som ska räknas till näringsverksamheten, något som är särskilt viktigt när det gäller säkringsinstrument. Effekten av att en tillgång räknas till näringsverksamheten är att avkastningen från denna och vinsten vid en avyttring ska räknas till näringsverksamheten..

Tillgångar som ska räknas till näringsverksamheten är

- lagertillgångar, pågående arbeten, kundfordringar eller liknande tillgångar,
- inventarier eller fordringar på grund av avyttring av inventarier,
- tillgodohavanden i kreditinstitut (bankmedel) om tillgodohavandet hör till näringsverksamheten,
- fordringar på sådana försäkringsersättningar eller skadestånd som ska tas upp i näringsverksamheten, och
- vissa andelar i och fordringar på kooperativa föreningar.

Aktier och andra finansiella instrument alltid räknas till inkomstslaget kapital. Detta gäller även om det finns en koppling till näringsverksamheten. Effekten av detta är att säkringsinstrument som utgör ett värdepapper kommer att beskattas i inkomstslaget kapital, se vidare avsnitt 4. Både avkastningen från instrumentet och en vinst eller förlust vid en avyttring ska således räknas till inkomstslaget kapital.

---

⁵ Fråga är om andra ledet i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Även om utdelningen hos mottagaren beskattas i inkomstslaget tjänst utgår bolagsskatt.

Däremot om det är ett terminsavtal där leveransen genomförs ska terminsavtalet räknas till näringsverksamheten. Typexempel är spannmålsodlaren som ingår ett terminsavtal i mars om leverans av en viss mängd spannmål i oktober till ett i förväg bestämt pris. När spannmålen levereras kommer leveransen att beskattas i näringsverksamheten. Vad som är typiskt för dessa avtal är att de inte är lämpade för allmän omsättning (handel på en marknadsplats) utan ett specifikt avtal om faktisk leverans mellan två parter.

Skulder i näringsverksamheten

För enskilda näringsidkare ska en skuld räknas till näringsverksamheten om skulden hänför sig till näringsverksamheten. Med detta avses att de lånade medlen använts för förvärv av tillgångar i näringsverksamheten eller för att bestrida kostnader i näringsverksamheten. Ränteutgifter hänförliga till skulder i näringsverksamheten ska dras av som kostnad i näringsverksamheten.

Inkomstberäkningen

I inkomstslaget näringsverksamhet gäller att resultatet beskattas enligt principen om överskottsbeskattning. Det innebär att samtliga intäkter tas upp och kostnaderna för dessa intäkters förvärvande ska dras av. Inkomstberäkning följer i allt väsentligt bokföringen, dvs inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad enligt god redovisningssed. Detta gäller för varuförsäljning, utförda tjänster m.m. Även ränteintäkter och ränteutgifter ska tas upp eller dras av enligt vad som skett i bokföringen. Resultatet beskattas som inkomst av näringsverksamhet. Eftersom inkomst av näringsverksamhet beskattas progressivt (sociala avgifter och progressiv inkomstskatt) leder en renodlad överskottsbeskattning till inte acceptabla resultat. Därför har den enskilde näringsidkaren flera olika reserveringsmöjligheter.

Reserveringar

För det första medges schablonmässigt värdeminskningssavdrag för maskiner och andra inventarier med upp till 30 procent av årets avskrivningsunderlag.

Vidare finns ett system för carry back, periodiseringsfond. Enskilda näringsidkare får årligen göra avsättning med 30 procent av inkomsten före avsättningen. En avsättning till periodiseringsfond ska återföras till beskattning senast efter sex år.

Skattesystemet i Sverige vilar på en neutralitetsprincip som innebär att skattereglerna ska så långt möjligt vara likformiga oberoende av företagsformen. Resultatet i aktiebolaget ligger till grund för uttag av bolagskatt med 22 procent. Detta innebär att i bolaget kan de beskattade vinstmedlen användas för investeringar i bolaget. För enskilda näringsidkare finns en möjlighet att göra avsättning till expansionsfond.⁶ Hela årets resultat kan sättas av till expansionsfonden och denna ligger till grund för uttag av expansionsfondsskatt med 22 procent. Kvarvarande vinstmedel (78 procent) kan användas för investering i näringsverksamheten. Ett villkor för att få göra denna avsättning är att det finns ett kapitalunderlag (eget kapital) som i princip motsvarar avsättningen. Härigenom förhindras att den enskilde näringsidkaren kan konsumera de vinstemedel som avsatts till expansionsfonden. Även detta för att uppnå neutralitet med aktiebolaget. Expansionsfonden behöver inte återföras inom viss tid utan så länge näringsverksamheten fortgår kan expansionsfonden finnas kvar.

Kapitalavkastning

Slutligen kan den enskilde näringsidkaren inom ramen för reglerna om räntefördelning överföra den del av resultatet som motsvara en schablonmässigt beräknad kapitalavkastning till inkomstslaget kapital. Tekniskt

---

⁶ Dessa regler har utformats med den danska virksomhedsordningen som förebild.

medges avdrag i inkomstslaget näringsverksamhet och motsvarande belopp tas upp som inkomst av kapital.

Den årliga räntefördelningen, fördelningsbeloppet, beräknas på ett kapitalunderlag, tillgångarna i näringsverksamheten multipliceras med en schablonmässig räntesats (för 2016 ca 7 procent).

Räntefördelningen är frivillig och i den mån fördelningsbeloppet inte nyttjas sparas detta till kommande år.

3.3 Särskilt om beskattning av aktiebolag och andra juridiska personer

Samtliga inkomster som ett aktiebolag uppstår ska räknas till inkomstslaget näringsverksamhet. Resultatet beskattas proportionellt med 22 procent. I inkomstslaget näringsverksamhet gäller att resultatet beskattas enligt principen om överskottsbeskattning. Det innebär att samtliga intäkter tas upp och kostnaderna för dessa intäkters förvärvande ska dras av.

Inkomstberäkning

Inkomstberäkningen följer i allt väsentligt bokföringen, dvs inkomster tas upp som intäkt och utgifter dras av som kostnad enligt god redovisningssed. Detta gäller för varuförsäljning, utförda tjänster m.m. Även ränteintäkter och ränteutgifter ska tas upp eller dras av enligt vad som skett i bokföringen.

Dock gäller att för kapitaltillgångar ska vinst och förlust beräknas enligt realisationsprincipen.

Beskattningstidpunkten inträder vid avyttringen, dvs. vid tidpunkten för försäljningen eller bytet. Med kapitaltillgångar avses aktier och andra värdepapper. Även terminer, optioner och swapavtal räknas som kapitaltillgångar. Vid säkring av kassaflöden m.m. kan detta innebära att den säkrade posten (exempelvis skuldräntan) och säkringsinstrumentet (ränteterminen) beskattas vid olika tidpunkter (vilket kan vara olika beskattningsår), se vidare nedan avsnitten 5 och 6.

Reserveringar

Även aktiebolag och andra juridiska personer har olika reserveringsmöjligheter. För det första medges schablonmässigt värdeminskningssavdrag för maskiner och andra inventarier med upp till 30 procent av årets avskrivningsunderlag.

Vidare finns ett system för carry back, periodiseringsfond. Aktiebolag och andra juridiska personer får årligen göra avsättning med 25 procent av inkomsten före avsättningen. En avsättning till periodiseringsfond ska återföras till beskattning senast efter sex år.

4 Säkringsinstrument

4.1 Inledning

Det var egentligen först genom 1990 års skattereform som den svenske lagstiftaren försökte skapa ett mer heltäckande regelverk för hur optioner, terminer och liknande instrument skatterättsligt ska behandlas.

Regleringen ska vara neutral i förhållande till både hur affären avslutas och om den skattskyldige äger de underliggande tillgångarna. Det kan konstateras att reglerna är konstruerade utifrån ett kapitalplaceringssyfte och lagstiftaren synes, såvitt framgår av förarbetena, inte i första hand haft en tanke på företagets, i synnerhet de enskilda näringsidkarnas, behov av riskeliminering i sin verksamhet.⁷

Den svenska skattelagstiftningen skiljer mellan optioner, terminer och övriga säkringsinstrument (exempelvis swapavtal). Jag redogör i detta avsnitt för hur dessa instrument beskattas i inkomstslaget kapital.

Det kan redan inledningsvis konstateras att i Sverige skiljer sig beskattningen av olika säkringsinstrument sig åt. En viktig faktor i bedömningen är om det är fråga om ett fristående avtal som kan överlåtas till annan, dvs. avtalet är standardiserat. Att avtalet är standardiserat innebär i korthet att det är en marknadsplats som

⁷ Prop. 1989/90:110 del 1, s. 448 och prop. 1993/94:50, s. 223 ff.

bestämmer vilka villkor som ska gälla för terminsavtalet etc. Detta innebär att optionsavtal som det handlas med på börser eller är föremål för annan marknadsmässig handel är standardiserade och därmed lämpade för allmän omsättning.

Detta ska skiljas från avtal som är en del av en annan transaktion. Vad som är typiskt för detta slags avtal är att avtalet leder till att den underliggande egendomen överläts eller tjänsten utförs mellan parterna.

Typexempel är Lantmännens avtal med spannmålsodlarna där parterna kommer överens innan vårsådden om vilken mängd spannmål som ska levereras på hösten och till vilket pris. Efter skörden fullföljs avtalet mellan parterna. Resultatet av själva terminsavtalet sammanfogas med den underliggande tillgången.

Förfarandet är inte det som normalt anses tillhöra säkringsredovisningen utan avtalen tecknas normalt med leverantören eller uppköparen. Jag behandlar inte dessa terminsavtal i fortsättningen.

Således är det den förstnämnda avtalstypen, standardiserade avtal, som används för säkring av priser och kassaflöden och som jag behandlar.

4.2 Optioner

Den underliggande tillgången styr klassificeringen av optionen och som därför styr beskattningen. Detta får betydelse framför allt för i vilken mån en kapitalförlust är avdragsgill, se nedan.

Innehavaren

Innehavarens beskattning skiljer sig från utfärdarens beskattning. Innehavaren får göra avdrag för kostnaden för förvärvet av optionen tillsammans med eventuella andra kostnader. Innehavaren kan avsluta sin optionsaffär på tre olika sätt och anses då ha avyttrat optionen. När optionen är avyttrad ska innehavaren beräkna kapitalvinst eller kapitalförlust. Avyttringen, som således styr beskattningstidpunkten, anses ske vid kvittning, stängning eller förfall.

Kvittning innebär att innehavaren säljer sin option eller får betalt av utfärdaren för att dennes förpliktelse ska upphöra. Om en option löper tiden ut och avslutas med en kontantavräkning får innehavaren ett kontantbelopp av utfärdaren. Detta kallas för stängning. Förfall innebär att en option löper ut utan att innehavaren utnyttjar den. Optionen förfaller värdelös på slutdagen utan att det sker någon kontantavräkning.

Innehavarens anskaffningsutgift är det han eller hon har betalt för optionen (premien). Som försäljningsintäkt tar innehavaren upp kvittnings- eller stängningslikviden. Vid förfall är försäljningsintäkten 0 kr.

Utfärdaren

Utfärdaren av en option har tagit på sig en förpliktelse att köpa eller sälja en viss underliggande egendom. Som ersättning för detta åtagande får utfärdaren oftast en premie som ska beskattas.

Beskattningstidpunkten styrs i detta fall av om löptiden är högst ett år eller längre.

Om optionens löptid är högst ett år inträder skattskyldighet för kapitalvinst respektive avdragsrätt för kapitalförlust det år utfärdaren frigörs från sina åtaganden. Om optionens löptid är längre än ett år ska utfärdaren beskattas för optionspremien det år optionen utfärdas. Betalar utfärdaren en ersättning till innehavaren för att optionen ska upphöra medges avdrag för ersättningen som en kapitalförlust det år som optionsförpliktelsen upphör.

Utfärdaren kan avsluta sitt åtagande genom kvittning, nettning, stängning eller förfall. Utfärdaren tar som intäkt upp den premie som erhöles vid utfärdandet. Kvittningslikvid respektive stängningslikvid får dras av som kostnad. Vid förfall uppkommer ingen kostnad för utfärdaren.

Kapitalförluster

Således kan beskattningstidpunkten variera beroende på om det är en option med lång eller kort löptid.

En mer avgörande fråga är i vilken mån en kapitalförlust är avdragsgill som kostnad. Något som avgörs av vilken underliggande tillgång som det är fråga om.

Vid avyttring av optioner kopplade till svenska fordringsrätter (räntesäkring) ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av i sin helhet.

Är det fråga om optioner kopplade till utländska fordringsrätter (valutasäkring) får 70 procent av kapitalförlusten dras av. I detta sammanhang kan uppmärksammas RÅ 2009 ref. 33 där Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att avdragsbegränsningen till 70 procent på kapitalförluster vid betalning av skulder i utländsk valuta stred mot EU-rätten.

Är det fråga om optioner med råvaror som underliggande tillgång (råvarusäkring) ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av till 70 procent om förlusten räknas till inkomstslaget kapital.

4.3 Terminer

Vad som är typiskt för terminsaffären är att båda parterna är skyldiga att genomföra affären på avtalets slutdag. Det innebär att både köpare och säljare har såväl en rättighet – att erhålla en leverans respektive betalt - som en förpliktelse - att leverera respektive betala. I många fall kan terminsavtalet närmast jämföras med en form av vadslagning om den underliggande egendomens värdeutveckling. Terminsavtalet kan avslutas på olika sätt.

Även terminer delas in i standardiserade och inte standardiserade terminsavtal. Standardisering innebär i korthet att det är marknadsplatsen som bestämmer vilka villkor som ska gälla för terminen, vilket får anses vara en förutsättning för en fungerande marknad. Detta innebär att terminsavtal som det handlas med på börsen eller är föremål för annan marknadsmässig handel är standardiserade och därmed lämpade för allmän omsättning.

Klassificering

Nästa fråga är hur terminsavtal lämpade för allmän omsättning ska beskattas, närmare bestämt hur de ska klassificeras. Beskattningsreglerna för terminer ska vara desamma som för den underliggande egendomen. Tanken är att skattereglerna inte ska styra om en investering ska göras via en termin eller direkt i den underliggande egendomen.⁸ På (ränte-) termin vars underliggande tillgång kan hänföras till fordran i svenska kronor ska tillämpas bestämmelserna om fordringsrätter.

Är det fråga om valutasäkring ska bestämmelserna om utländsk fordringsrätt tillämpas på terminer vars underliggande tillgång kan hänföras till utländsk valuta.

Några särskilda bestämmelser motsvarande de som gäller för nämnda två slag av terminsavtal finns inte för råvarutermener. I RÅ 2004 not. 97 kom Högsta förvaltningsdomstolen fram till att för råvarutermener ska varken bestämmelserna om delägarrätter eller fordringsrätter tillämpas utan vad som i övrigt gäller för lös egendom. Detta får betydelse framför allt för beräkning av avdrag vid kapitalförluster.

Beskattningstidpunkten

Beskattningstidpunkten är densamma för valuta-, ränte- och råvarutermener. Kapitalvinst ska tas upp som inkomst det år då ena parten i ett terminsavtal får betalt för att motpartens förpliktelse ska upphöra eller ena parten i ett terminsavtal får betalt utan att de underliggande tillgångarna överläts vid sluttidpunkten. Avyttras terminen till annan inträder beskattningstidpunkten när den avyttras. Kapitalförluster ska dras av som kostnad det år då förlusten är definitiv.

---

⁸ Prop. 1989/90:110 del 1, s. 446.

Kapitalförluster

Den avgörande skillnaden är vilket avdrag som medges om terminsavtalet avyttras med förlust. Vid avyttring av terminsavtal där den underliggande tillgången är svenska fordringsrätter (räntetermin) ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av i sin helhet.

Är det fråga om utländska fordringsrätter (valutatermin) får 70 procent av kapitalförlusten dras av. Även i detta sammanhang kan uppmärksammas RÅ 2009 ref. 33 där domstolen ansåg att avdragsbegränsningen till 70 procent på kapitalförluster vid betalning av skulder i utländsk valuta stred mot EU-rätten.

Är det fråga om råvaruterminer ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av till 70 procent om förlusten räknas till inkomstslaget kapital.

4.4 Övriga säkringsinstrument

Som grund tillämpas de principer som gäller för optioner och terminer även på liknande avtal. Exempelvis anses ett ränteswapavtal ha sådana likheter med ett terminsavtal att beskattningstidpunkten knyts till vad som gäller för sådana avtal.

Även i detta fall styrs beskattningen av den underliggande tillgången och framför allt avdragsrätten för förluster styrs av den underliggande tillgången.

Vid avyttring av svenska fordringsrätter (ränteswap m.m.) ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av i sin helhet.

Är det fråga om utländska fordringsrätter (valutaswap m.m.) får 70 procent av kapitalförluster dras av. I detta sammanhang kan uppmärksammas RÅ 2009 ref. 33 där domstolen ansåg att avdragsbegränsningen till 70 procent på kapitalförluster vid betalning av skulder i utländsk valuta stred mot EU-rätten.

Är det fråga om råvaruswap ska hela kapitalvinsten tas upp. Kapitalförluster ska dras av till 70 procent om förlusten räknas till inkomstslaget kapital.

5 Enskilda näringsidkare och säkringsinstrument

5.1 Inkomstslag för säkringsredovisning

En säkringstransaktion är ur ekonomisk synvinkel en form av försäkringslösning. I det fall det är fråga om säkring av näringsverksamhetens kassaflöde, varor eller andra transaktioner är det ur ekonomisk synvinkel naturligt att resultatet av säkringstransaktionen också räknas till näringsverksamheten. Det är således inte fråga om en kapitalplacering.

För den enskilde näringsidkaren finns emellertid en särskild problematik eftersom denne ska dela upp sin förmögenhetsmassa i två delar. Som angavs i avsnitt 3.2 ska endast vissa tillgångar räknas som tillgångar i näringsverksamheten. Värdepapper är inte sådan tillgångar. Detta leder till att säkringsinstrument som är lämpade för allmän omsättning (värdepapper) inte ska räknas till näringsverksamheten utan till inkomstslaget kapital medan den säkrade posten räknas till näringsverksamheten, se vidare avsnitt 5.2 angående den ekonomiska effekten av detta.

I RÅ 2010 not. 107 var det fråga om tre olika slags terminsavtal, avseende ränta, valuta och råvaror.

Samtliga tre avtal som var lämpade för allmän omsättning hade ingåtts för att säkra transaktioner i näringsverksamheten. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det var fråga om värdepapper och sådan kan inte räknas som tillgångar i näringsverksamheten för en enskild näringsidkare.

En liknande problemställning var föremål för prövning i HFD 2014 not. 66. I detta fall hade en enskild näringsidkare tecknat ett ränteswapavtal med en långivare och avtalet skulle ge den enskilde näringsidkaren

en garanterad räntenivå på sina lån i näringsverksamheten som motsvarade en fast räntenivå. HFD ansåg att bestämmelserna om svenska fordringsrätter skulle tillämpas på avtalet. Eftersom fordringsrätter inte ska räknas som tillgång i näringsverksamheten för en enskild näringsidkare ska inkomster och utgifter på grund av ränteswapavtalet hänföras till inkomstslaget kapital. Detta även om ränteutgifterna som säkrades skulle dras av i inkomstslaget näringsverksamhet.

En viktig och avgörande slutsats är att det är avtalets status som värdepapper som avgör avgränsningsfrågan. Bedömningen görs således utifrån *tillgångens karaktär*.

I 2010 års mål var det fråga om ett terminsavtal som var lämpat för allmän omsättning medan i 2014 års mål var det fråga om ett ränteswapavtal som var individuellt utformat och således inte var lämpat för allmän omsättning. Inte heller detta har någon betydelse utan inte heller värdepapper som i princip inte är lämpliga att inneha i spekulationssyfte kan inte räknas till näringsverksamheten för den enskilde näringsidkaren. Härigenom tydliggörs än mer att det är tillgångens karaktär som är avgörande för avgränsningen. Eftersom beskattningen i inkomstslaget kapital är proportionell, 30 procent, medan den är progressiv i inkomstslaget näringsverksamhet, 45 – 67 procent, kan skattereglerna både förbättra och försämra den ekonomiska effekten av ett säkringsförhållande.

5.2 Ekonomiska effekten

Som framgår ovan är skatteuttaget olika i inkomstslaget näringsverksamhet (45-67 procent) och inkomstslaget kapital (30 procent). En säkringstransaktion ska innebära att resultatet inte påverkas av värdeförändringar på den säkrade tillgången, en värdeuppgång på den säkrade tillgången motsvaras av en lika stor förlust på säkringsinstrumentet.

Detta gäller inte för enskilda näringsidkare. Genom att resultatet av säkringsinstrumentet beskattas i inkomstslaget kapital och den säkrade posten beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet förstärker skattereglerna resultatet av säkringen. Förstärkningen innebär att vinsten på säkringsinstrumentet ökar medan en förlust på säkringsinstrumentet bli ännu större.

Ett exempel med en råvarutermin får illustrera effekten. Priset är i februari på börsen 2.250 kr per enhet och på den svenska marknaden 2.150 kr per enhet. Lantbrukaren säljer ett terminsavtal om x antal enheter mot en ersättning på 2.150 kr för leverans i augusti. Vid leveranstidpunkten har priset gått ned till 1.800 kr per enhet på börsen och 1.700 kr per enhet på den svenska marknaden. Lantbrukaren köper tillbaka terminsavtalet med vinst på 450 kr men får samtidigt mindre betalt för produkten. Sammanlagd ersättning är 2.150 kr, en intäkt på 1.700 kr för varan och en vinst från terminsavtalet på 450 kr. Eftersom vinsten från terminsavtalet inte räknas till inkomstslaget näringsverksamhet ska resultatet av terminsavtalet redovisas i inkomstslaget kapital. Resultatet i denna del beskattas då lägre, 30 procent, i förhållande till om resultatet ska beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet, 45-67 procent. Genom den skatterättsliga avgränsningstekniken stärks resultatet efter skatt av terminssäkringen med skillnaden i skatteuttag. Denna "extravinst" är helt betingad av skattereglerna.

Effekten av en prisuppgång på den säkrade posten blir enligt följande Priset är i februari på börsen 2.250 kr per enhet och på den svenska marknaden 2.150 kr per enhet. Den enskilde näringsidkaren säljer ett terminsavtal om x antal enheter mot en ersättning på 2.150 kr för leverans i augusti. I augusti har priset gått upp till 2.700 kr per enhet på börsen och 2.600 kr per enhet på den svenska marknaden. Näringsidkaren köper tillbaka terminsavtalet med en förlust på 450 kr men får samtidigt mer betalt för produkten. Sammanlagd ersättning är 2.150 kr, en intäkt på 2.600 kr för varan och en förlust från terminsavtalet på 450 kr Eftersom förlusten från terminsavtalet inte räknas till näringsverksamheten ska förlusten dras av i inkomstslaget kapital. Avdragseffekten minskar från 45 – 67 procent till 30 procent. Eftersom det i detta fall är en råvarutermin ska förlusten dessutom kvoterats till 70 procent av 450, dvs avdragsgill förlust i inkomstslaget kapital är endast 315. Genom den skatterättsliga avgränsningstekniken förstärks förlusten

efter skatt med skillnaden i skatteuttag. Till detta kan nämnas att i den mån förlusten på terminsavtalet övertiger 100 000 kr kan ytterligare en kvotering till 70 procent inträffa.⁹

En ytterligare aspekt på problematiken är att beskattningen av den säkrade produkten och säkringsinstrumentet kan hamna på olika beskattningsår. Detta gäller oberoende av om det är en vinst- eller förlustsituation, se vidare nedan angående aktiebolags beskattningssituation.

6. Aktiebolag och säkringsinstrument

Som angavs i avsnitt 3.3 ska ett aktiebolag beskatta samtliga inkomster i inkomstslaget näringsverksamhet. Den skattemässiga förstärkningseffekt som skattesystemet skapar för enskilda näringsidkare uppstår inte för aktiebolag.

För aktiebolag räknas inkomster och utgifter på grund av innehav av tillgångar och skulder eller i form av kapitalvinster och kapitalförluster till inkomstslaget näringsverksamhet. Vinst eller förlust avseende säkringsinstrument ska således alltid hänföras till näringsverksamheten för en juridisk person.

Beskattningstidpunkt

Detta innebär inte att klassificeringen av säkringsinstrumentet är ointressant. Är det fråga om en kapitaltillgång ska kapitalvinst eller kapitalförlust beräknas enligt reglerna om kapitalvinster och kapitalförluster, dvs. enligt de principer som redogörs för i avsnitt 3. Med kapitaltillgångar avses andra tillgångar än lager och inventarier. Som kapitaltillgång räknas värdepapper, dvs. optioner, terminer och andra säkringsinstrument som är lämpade för allmän omsättning.

Noterbart är att definitionen av vilka tillgångar som är kapitaltillgångar respektive rörelsetillgångar i inkomstslaget näringsverksamhet är i stor utsträckningen en spegling av avgränsningsregeln i 13 kap. 7 § IL för enskilda näringsidkare, se avsnitt 3.2.

Detta torde innebära att den rättspraxis som utvecklats för avgränsningen av den enskilda näringsverksamheten har betydelse för att avgöra vilka tillgångar som är kapitaltillgångar i inkomstslaget näringsverksamhet. Därför ska enligt min uppfattning synsättet som Högsta förvaltningsdomstolen har i både RÅ 2010 not. 107 och HFD 2014 not. 66 gälla även i inkomstslaget näringsverksamhet. På motsvarande sätt som gäller för de enskilda näringsidkarna är det således avtalets status som värdepapper som avgör klassificeringsfrågan. Bedömningen görs således utifrån tillgångens karaktär fristående från vilket slags underliggande tillgång som är säkrad.

Detta innebär att beskattningen av den säkrade posten, exempelvis försäljningen av spannmålen och räntebetalningen, sker utifrån bokföringen. Samtidigt ska säkringsinstrumentet vinstberäknas först vid avyttringen, se avsnitt 4.

Antag att en lantbrukare ska betala ränta på ett tvåårigt lån under åren 2016-2017. Räntebetalningen sker successivt och avdrag medges successiv. Samtidigt har ingåtts ett tvåårigt swapavtal för att säkra ränteutgiften. Avtalet förfallet den 31 december 2017 och vinstberäkningen för hela perioden sker vid denna tidpunkten. Detta innebär att vinst eller förlust på terminsavtal och andra säkringsinstrument kan beskattas ett annat år än värdeförändringen på den underliggande tillgången.

7 Avslutande synpunkter

Först kan konstateras att säkringsredovisning förekommer i viss omfattning i svenskt lantbruk. Det finns indikationer på att detta är en företeelse som ökar. Skälen är flera. De svenska lantbrukarna blir mer företagssamma och därmed mer benägna att sätta sig in i denna typ av affärer. Vidare kan konstateras att moderna säkringsinstrument, framför allt swapavtal och terminsavtal, blivit billigare.

---

⁹ Detta gäller i det fall lantbrukaren inte har andra vinster eller inkomster i inkomstslaget kapital. Det är först när förlusten i inkomstslaget kapital netto redovisad övertiger 100 000 kr som en andra kvotering ska ske.

En klart avhållande faktor är skattelagstiftningen. För framför allt enskilda näringsidkare förstärker skattelagstiftningen resultatet vid avyttring av säkringsinstrumentet, en vinst blir lägre beskattad än det säkrade flödet och en förlust är inte fullt ut avdragsgill

En starkt bidragande orsak till detta är att skattesystemet, som skapades i början av 1990-talet. Reglerna är konstruerade utifrån fysiska personers kapitalplaceringssyfte och lagstiftaren synes inte i första hand haft en tanke på företagens, i synnerhet de enskilda näringsidkarnas, behov av riskeliminering i sin verksamhet. Beskattningen av säkringsinstrument ska är neutral i förhållande till både hur affären avslutas och om den skattskyldige äger de underliggande tillgångarna.

Den svenska skattelagstiftningen skiljer mellan optioner, terminer och övriga säkringsinstrument (exempelvis swapavtal). Beskattningen av dem skiljer sig åt, framför allt när det gäller avdragsrätten för kapitalförluster. Det stora problemet, och sannolikt en avhållande faktor, för lantbrukarna är att den säkrade posten och säkringsinstrumentet beskattas både vid olika tidpunkter och på olika sätt (progressiv beskattning med 45 – 67 procent i förhållande till proportionell beskattning med 30 procent). Detta skapar osäkerhet, framför allt när det finns risk för förlust på säkringsinstrumentet. Det innebär att det sker en viss ökning i handeln med säkringsinstrument när lantbrukarna bedömer marknaden så att det ska leda till vinster på säkringsinstrumentet och förlust på den säkrade posten.

De lantbrukare som har sin drift av fastigheten i ett aktiebolag har mindre problem. Både den säkrade posten och säkringsinstrumentet beskattas proportionellt i inkomstslaget näringsverksamhet (22 procent). Dock kan beskattningstidpunkten skilja sig åt. Även om detta inte är en optimal beskattningssituation torde det i normalfallet inte avhålla lantbrukaren från att säkra sina flöden.